

KARAR İNCELEMESİ: SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE BU YÜKÜMLÜLÜĞE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI *

CASE REVIEW: INFORMATION DUTY OF INSURER AND THE CONSEQUENCES OF BREACH OF THIS DUTY

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan DURGUT**

Ar. Gör. Erkam Haşim BULUT***

ÖZ

Asıl dayanağının dürüstlük kuralı olduğu düşünülen sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) somut olarak düzenlenerek normatif bir kural olma özelliğini kazanmıştır. Çok teknik bir sözleşme tipi olan sigorta sözleşmelerinde, sigortacının güçlü konumu sebebiyle, sigorta ettireni koruma güdüsüyle hareket eden kanun koyucu, aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin kuralları da belirlemiştir. Ayrıca bu yükümlülüğün şekil ve içeriğini belirleyecek yönetmelik çıkarmak hususunda da idareye açıkça yetki vermiştir. Bunun yanında söz konusu yükümlülüğe aykırı davranılması halinde oluşacak hukuki sonuç da TTK'da düzenlenmiş olup bu düzenleme, doktrinde, ulaşılmak istenen amaca yeterince uygun olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması halinde ortaya çıkacak olan hukuki sonucun kanun ve yönetmelikte farklı düzenlenmesi, uygulamada karışıklığa yol açmakta ve farklı mahkemelerde birbirlerine uyumlu olmayan kararlar verilmektedir. İşbu çalışmada, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davrandığı bir olay hakkında verilen mahkeme kararı incelenmiş ve mahkemenin verdiği karar hukuki açıdan değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aydınlatma yükümlülüğü, sigorta sözleşmesi, sigortacı, sigorta ettiren, dürüstlük kuralı.

ABSTRACT

The information duty of the insurer, which main basis is considered to be the principle of honesty, has been regulated concretely in the Turkish Commercial Code (TCC) numbered 6102 and has become a normative rule. In the insurance contract, which is a very technical contract type, due to the strong position of the insurer, the lawmaker, acting with the motive to protect the insurer, has determined the rules regarding the information duty and also explicitly authorized the administration to issue instructions to determine the form and content of this duty. In addition, the legal consequences that will arise in case of violation of the duty in question are regulated in the TCC, and this regulation has been criticized in the doctrine on the grounds that it is not adequately suitable for the purpose to be achieved. The different regulations in the act and the guidelines regarding the results of failure to information duty of insurer cause confusion in the implementation and the different courts render incompatible verdicts. In this article, a court decision on the case that the insurer failed to comply with information duty has been examined and the court decision has been evaluated from the legal perspective.

Keywords: Information duty, insurance contract, insurer, policyholder, principle of honesty.

* (Karar İncelemesi, Geliş Tarihi: 26.09.2020/ Kabul Tarihi: 29.12.2020).

** İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (rdurgut@istanbul.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9037-2005>).

*** İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (erkam.bulut@istanbul.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8579-509X>).

1. İNCELEME KONUSU YARGITAY KARARI

1.1. İNCELENEN YARGITAY KARARININ METNİ

17. Hukuk Dairesinin (HD) 16/12/2019 Tarih (T.), 2018/342 Esas (E.) ve 2019/12026 Karar (K.) Sayılı Kararı¹

-K A R A R-

Davacı vekili, davalının maksimum kasko poliçesi ile sigortaladığı davacı aracının 18.07.2012 tarihinde çalındığını ve çalan kişinin yaptığı kazada aracın pert olduğunu, aracın davacıya hasarlı olarak polis tarafından çalınma olayından bir gün sonra teslim edildiğini, davalının hasarın teminat dışı olduğu gerekçesiyle ödeme yapmadığını, davacının aracını hurda olarak satmak zorunda kaldığını, sovtaj indirimiyle belirlenecek gerçek zararın tespiti ile fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 30.000,00 TL'nin olay tarihinden işleyecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep etmiştir.

Davalı vekili, sigortalı aracın anahtarlarının ele geçiriliş biçimi ve taraflar arasındaki poliçe özel şartına uygun bir çalınma hali olmadığından hasarın teminat dışı olduğunu, kaza anında aracı kullanan kişinin alkollü ve ehliyetsiz olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, kararda yazılı gerekçelerle ve benimsenen bilirkişi raporuna göre; davanın kısmen kabulü ile 25.000,00 TL'nin 14.08.2012 tarihinden işleyecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline, fazla isteğin reddine dair verilen hükmün, davalı vekili tarafından temyizi üzerine, Dairemizin 15.02.2016 tarih, 2015/10782 Esas ve 2016/1632 Karar sayılı ilamı ile "araç anahtarının ele geçiriliş biçiminin poliçeyle ek teminat verilen hallerden birine uymadığı ve hasarın teminat kapsamında olmadığı; mahkeme tarafından da bu husus kabul edilerek hasarın esasen teminat kapsamında olmadığı kabul edildiği;

ancak, davalı sigortacının poliçenin kapsamı, poliçeyle verilen ek teminatlar ile bunların kapsamı konularında Bilgilendirme Yönetmeliği gereği davacı sigortalıyı bilgilendirmediğinden, hasarın poliçe teminatı kapsamında kaldığı kabul edilerek hüküm tesis edildiği; taraflar arasındaki kasko poliçesinin, 08.06.2012 tarihinde (6762 sayılı eski TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde) tanzim edildiği; davaya konu hasarın oluşmasına yol açan olayın ise (araç anahtarının izinsiz alınması ile yapılan kaza) 18.07.2012 tarihinde (6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde) gerçekleştiği; 6103 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 39/1. maddesi gereği, 1 yıllık süreden sonraki bir tarih olan 20.03.2014'te açılmış olan temyize konu davada 6102 sayılı yeni TTK hükümlerinin uygulanmasının gerektiği; 6102 sayılı TTK'nın 1423/2. maddesi gereği, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılacağı; uyuşmazlık konusu hasar ve dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 1423/1-2 maddelerine göre aydınlatma yükümlülüğünün hüküm ve sonuçlarının değerlendirilmesi gerektiği; 6102 sayılı TTK'nın 1423/2. maddesinde, aydınlatma açıklamasının yapılmaması halinde, sigortalının 14 gün içinde poliçeye itiraz etmesi gerektiği, anılan sürede itiraz edilmemesi halinde poliçenin yazılı şartlarla geçerli olacağı benimsendiği; davaya konu hasarın taraflar arasındaki kasko poliçesi ile verilen ek teminatın kapsamına girecek şekilde gerçekleşmediği; davacının anahtar kullanılarak araç çalınması klozunun kapsam ve şartlarına poliçe tanziminden sonraki 14 gün içinde itiraz ettiğine dair iddia ve delil de getirmediği gözetilerek, davacının hasar talebinin reddi gerekirken, davacı lehine tazminata hükmolünmesinin doğru görülmediği; kabule göre de, davacı tarafın poliçedeki ek teminatlar ve bunların kapsamı hakkında davalı sigortacı tarafından bilgilendirme yapılmamış olması nedeniyle poliçenin geçersiz olduğunu ileri sürdüğü gözetildiğinde, davacının poliçeye *dayalı olarak tazminat talep edemeyeceği; 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereği çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliği*

¹ <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/> (12.06.2020 tarihinde erişildi.)

hükümlerine dayalı tazminat davası açmasının gerekeceği, geçersiz olduğunu ileri sürdüğü poliçeye dayalı olarak dava açmada hukuki yararı olmadığını gözetilmemiş olmasının da yerinde olmadığı" gerekçesiyle karar bozulmuştur.

Mahkemece, bozma ilamına uyularak yapılan yargılama sonunda; 6102 sayılı TTK'nun 1423/2. maddesi gereği, aydınlatma açıklamasının yapılmaması halinde sigortalının 14 gün içinde poliçeye itiraz etmesi gerektiği; anılan sürede itiraz edilmemesi halinde poliçenin yazılı şartlarla geçerli olacağı benimsendiği; davaya konu hasarın taraflar arasındaki kasko poliçesi ile verilen ek teminatın kapsamına girecek şekilde gerçekleşmediği; davacının anahtar kullanılarak araç çalınması klozunun kapsam ve şartlarına poliçe tanziminden sonraki 14 gün içinde itiraz ettiğine dair iddia ve delil de getirmediği; davacı tarafın poliçedeki ek teminatlar ve bunların kapsamı hakkında davalı sigortacı tarafından bilgilendirme yapılmamış olması nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürdüğü gözetildiğinde, davacının poliçeye dayalı olarak tazminat talep edemeyeceği, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereği çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliği hükümlerine dayalı tazminat davası açmasının gerekeceği, geçersiz olduğunu ileri sürdüğü poliçeye dayalı olarak dava açmada hukuki yararı olmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince işlem yapılmış olmasına göre; davacı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA ve aşağıda dökümü yazılı 13,00 TL kalan onama harcının temyiz eden davacıdan alınmasına 16/12/2019 gününde oybirliğiyle karar verildi."

1.2. KARARA KONU OLAYIN ÖZETİ

Davalı sigorta şirketi tarafından davacının aracı üzerinde 08/06/2012 tarihinde kasko poliçesi tanzim edilmiş, 18/07/2012 tarihinde davacının

sözleşmeye konu aracı çalınmış ve araç yapılan kazada pert olmuş, pert olan araç kaza tarihinden bir gün sonra polis tarafından davacıya teslim edilmiştir. Davacı, kasko poliçesi çerçevesinde hasarın karşılanmasını talep etmiş fakat davalı, hasarın teminat dışı olduğu gerekçesiyle ödeme yapmamış, davacı aracı bu şekilde satmak zorunda kalmış olup davacının fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 30.000 TL davalı sigorta şirketinden talep edilmiştir. Davalı ise, çalınma halinin taraflar arasındaki poliçe şartlarına uygun olmadığı ve kaza anında sürücünün alkollü ve ehliyetsiz olduğu gerekçesiyle hasarın teminat dışı olduğunu ileri sürmüş ve davanın reddini savunmuştur.

1.3. MERCİ KARARLARI

Davaya bakan ilk derece mahkemesi, araç anahtarının ele geçiriliş biçiminin poliçeye ek teminat verilen hallerden birine uymadığı ve hasarın teminat kapsamında olmadığı; ancak, davalı sigortacının poliçenin kapsamı, poliçeye verilen ek teminatlar ile bunların kapsamı konularında Bilgilendirme Yönetmeliği gereği davacı sigortalıyı bilgilendirmediğinden, hasarın poliçe teminatı kapsamında kaldığı kabul edilerek hüküm tesis edildiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne hükmetmiş ve bu karar davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Yapılan temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, davaya, usulen 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği, TTK'nın 1423/2 hükmünde sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonuçlarının düzenlendiği, buna göre sigortalının poliçeye 14 gün içinde itiraz etmesi gerekirken itiraz etmediği, davaya konu hasarın kasko poliçesi ile verilen ek teminatın kapsamına girmediği gerekçeleriyle ilk derece mahkemesinin davacı lehine vermiş olduğu tazminat hükmünü yerinde görmemiş; davacının geçersiz olduğunu ileri sürdüğü poliçeye dayalı olarak tazminat talep etmekte hukuki yararının bulunmadığı ve davacının 5684 Sayılı Sigortacılık

Kanunu² gereği çıkartılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik³ hükümlerine göre tazminat davası açmasının gerektiği gerekçeyle ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu bozma ilamına uyularak yapılan yargılama sonucunda ilk derece mahkemesi, davaya konu hasarın taraflar arasındaki poliçe ile verilen ek teminatlar kapsamında gerçekleşmediği, davacının poliçenin tanzim edilmesinden sonra 14 günlük süre içerisinde itiraz ettiğine dair bir delilin olmadığı, bilgilendirme yapılmamış olması nedeniyle geçersiz olduğu ileri sürülen poliçeye dayanılarak tazminat talep etmekte davacının hukuki yararının olmadığı, bunun yerine Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümlerine dayanılarak tazminat talep edilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş olup bu hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Yapılan temyiz incelemesi sonucunda, davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddine ve ilk derece mahkemesi hükmünün onanmasına karar verilmiştir.

1.4. YARGITAY KARARI ÇERÇEVESİNDE İNCELENECEK HUKUKİ SORUN

Söz konusu Yargıtay kararına konu olan olay esas itibarıyla, 6102 sayılı TTK'da düzenlenen sigortacının aydınlatma yükümlülüğüyle yakından ilişkili olup verilen merci kararları ve bu kararların gerekçesi hukuki açıdan tartışılmaya değerdir. İşbu makalede hukuki inceleme üç temel husus üzerinden yapılacak olup her bir husus ayrı ayrı ele alınacaktır. İncelenecek ilk hukuki mesele, ilk derece mahkemesi tarafından, aslında kasko poliçesi ile verilen ek teminatların kapsamına dahil olmayan bir hasarın, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne uygun hareket etmediğinden teminat kapsamına dahil edilmesidir. İncelenecek ikinci hukuki mesele, poli-

çe tanziminden sonraki 14 günlük süre içerisinde sigortalı tarafından itiraz edilmediği gerekçesiyle tazminat talebinin reddine karar veren Yargıtay dairesinin bu kararının isabetli olup olmadığıdır. İncelenecek üçüncü hukuki mesele ise, sigortacı tarafından bilgilendirme yapılmamış olmasının sigorta poliçesinin geçersizliğine yol açıp açmadığıdır. Netice itibarıyla, işbu çalışmada, sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ve bu yükümlülüğe aykırılığın sonuçları ele alınmış ve söz konusu karar bu çerçevede incelenmiştir.

2. DEĞERLENDİRME

2.1. SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNE GENEL BAKIŞ

Sigorta sözleşmesi, TTK m.1401'de tanımlandığı üzere, "sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatinin zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir." Tanımdan da anlaşılacağı üzere, teknik kavram ve edimler içeren bu sözleşme tipinde, tarafların kanundan ve sözleşmeden kaynaklanan çeşitli edim yükümlülükleri bulunmaktadır. Tarafların prim ödemek ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda tazminat ödeme yükümlülüğü gibi asli edimlerin yanında, çeşitli yan yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerden birisi de TTK'nın 1423 üncü maddesinde öngörülen sigortacının aydınlatma yükümlülüğüdür.

Sigorta ilişkisine girmek isteyen kişiler, gerek sözleşmenin müzakeresi, gerekse kurulması sırasında sigorta sözleşmesinin konusu, teminatlar vs. hususlar hakkında sigortacı tarafından bilgilendirilmelidirler⁴. Bu yükümlülüğün kaynağı ise hiç şüphesiz kanuni düzenlemelerdir. Kanun koyucu sigorta ettirene

² Resmî Gazete Tarihi: 14.06.2007, Sayısı: 26552.

³ Resmî Gazete Tarihi: 14.02.2020, Sayısı: 31039.

⁴ Kayıhan, Şaban & Bağcı Ömer (2016) Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 1. Bası, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, s. 202.

bildiği veya bilmesi gereken tüm hususları sigortacıya beyan etme yükümlülüğü yüklediği gibi aynı şekilde sigortacıya da sigorta ettireni aydınlatma ödevini yüklemiştir. Sigorta ettirene sözleşmenin kuruluşunda beyan ödevini yüklemekteki amaç, sigortacıya rizikoyu değerlendirme imkânı vermek ve sözleşmeyi kurup kurmama hususunda karar verme imkânı sağlamaktır.⁵ Aynı şekilde sigortacıya yüklenen aydınlatma yükümlülüğündeki amaç ise, sigorta ettirenin teminat kapsamı altında olan halleri öğrenmesini sağlamaktır.

Esasında, sözleşmenin güçsüz tarafı olan sigorta ettireni sözleşme ilişkisine girme konusundaki kararını etkileyebilecek hususlar konusunda aydınlatma yükümlülüğü, genel hükümler bağlamında dürüstlük kuralı ve culpa in contrahendo yükümlülüğüne dayanmaktaydı⁶. Fakat genel hükümlerin yeterli koruma sağlayamayacağıın anlaşılmasıyla özel hükümlerle bu yükümlülüğün düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur⁷. Bu ihtiyaç TTK 1423 üncü maddenin gerekisinde de şu şekilde ifade edilmiştir: “Gerek 6762 sayılı Kanunda gerekse Borçlar Kanununda sigortacının bilgi verme ve karşı tarafı aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin özel bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak, sözleşmenin görüşülme safhasında, taraflardan biri diğerinin çıkarlarını korumak için dürüstlük kurallarına göre kendisinden beklenen özeni göstermek zorundadır. Bu noktada madde ile sigortacı açısından doktrin ve yargı kararları da dikkate alınarak sözleşmeden veya dürüstlük ku-

ralından kaynaklanan aydınlatma ve bilgi verme yükümlülüğünün doğacağı kabul edilmiştir. Nitekim benzer düzenlemelere Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu ile Alman Sigorta Murakabe Kanununda da rastlanılmaktadır. Konunun öneminden dolayı aydınlatma açıklamasının verilmemesinin hukuki sonucunun ne olacağı maddenin ikinci fıkrasında ayrıca belirlenirken, üçüncü fıkrada da tüm sigortacılar için yeknesaklık sağlamak üzere bu yükümlülüğün içeriğinin sigortadan sorumlu kurum olan Hazine Müsteşarlığı tarafından tespit edileceği öngörülmüştür.” Gereğede de açıklandığı üzere sigorta ettirenin çıkarlarını korumak amacıyla sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, özel hüküm olarak TTK 1423’te düzenlenmiştir. Bu hükme göre; “(1) Sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar. (2) Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir. (3) Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirler.”

İfade etmek gerekir ki, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen TTK 1423 hükmü, TTK 1452/3 hükmü uyarınca sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemeyen bir hüküm olduğundan dolayı nisbi emredici bir hükümdür⁸.

⁵ Doğrusöz Koşut, Hanife (2013) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Hayat Sigortalarında Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Yapılması Anındaki Beyan Yükümlülüğünü İhlal Etmesinin Müeyyidesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.29, Sa.4, Ss. 163-184, s.165. (dn 5 ve 8 arasında yeknesaklık sağlanmalıdır: Cilt ve sayı bilgileri farklı sistemmatikte gösterilmiştir.)

⁶ Serozan, Rona (2014) İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme – Ek: Uygulama Çalışmaları-, Gözden Geçirilip Genişletilmiş 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, s. 261-263; Can, Mertol (2009), Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 307.

⁷ Ünán, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C.I Genel Hükümler, 1. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık (Sigorta) s. 187.

⁸ Yetiş Şamlı, Kübra (2016) “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, Sa.3, Ss. 3004-2977, s. 2982.

Sigorta sözleşmesi, ayrıntılı ve teknik kavramların yoğun olduğu bir sözleşme türü olup sigortacı, sözleşme içerisindeki konumu itibarıyla sözleşmenin ayrıntılarını en iyi bilen konumundadır. Sigortacının sözleşmenin hazırlanması safhasındaki hakimiyeti, sözleşmeye dair teknik hususlara ve ayrıntılara vuku-fiyeti sebebiyle sigorta ettiren (sigortalı), korunması gereken tarafta yer almaktadır⁹. Bu nedenle kanun koyucu TTK'da özel olarak sigortacıya çeşitli hususlar hakkında sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü yüklemiştir. Buna karşılık aynı şekilde, rizikoya ve gerçekleşme ihtimaline ilişkin bilgi ve değerlendirmeye sigorta ettiren sigortacıdan daha vakıf olduğundan Kanunda sigorta ettirene de beyan yükümlülüğü yüklenmiş ve böylece sigortacıya sigorta sözleşmesi akdetmek hususunda yeterince değerlendirme yapabilme imkanı verilmiştir.¹⁰ Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü yalnızca Kanunda düzenlenmemiş olup bunun yanında, 14.02.2020 tarihli *Sigorta Sözleşmesinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik* (Yönetmelik) çıkartılarak sigorta sözleşmelerinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin esaslar pekiştirilmiştir.

TTK 1423/3 hükmünde, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliği düzenlemeleri de dikkate alınarak, idarenin tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirleyebileceği öngörülmüştür. Buna ilişkin olarak yapılan düzenlemelerin birçoğunda Avrupa Birliği Direktifleri dikkate alınmıştır. Zira 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun gerekçesinde de¹¹, Sigortacılık Kanunu hükümlerinin hazırlanmasında Avrupa Birliğinin ilgili düzenlemelerinin esas alındığı açıkça ifade edilmiştir. Bununla ilgili olarak Kanunda ve Yönet-

meliklerde düzenlenen sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin olarak 73/239/EEC ve 88/357/EEC Sayılı Direktiflerde Değişiklik Yapılması Hakkında 18/06/1992 tarihli ve 92/49/EEC sayılı Üçüncü Hayat Dışı Sigorta Direktifi büyük bir önemi haizdir. Bunun haricinde, Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu ile Alman Sigorta Murakabe Kanunu, TTK'daki sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin hükümlerin düzenlenmesinde yararlanılan kaynaklardır¹².

Türk Hukukunda aydınlatma yükümlülüğü, bütün sigorta sözleşmeleri için öngörülmüş olup TTK 1423, bütün sigorta sözleşmeleri için genel hüküm niteliği taşımaktadır. Fakat bu husus doktrinde¹³, büyük rizikoların ayrık tutulması gerektiği, sigorta ettirenin sigorta teminatının derhal başlamasını istemiş olması ihtimaline ilişkin kural içermemesi, sigorta ettirenin bir broker kullanması ihtimalinin göz önünde bulundurulmadığı, sigorta ettirenin bilgilendirme hakkından vazgeçme ihtimalinin göz önüne alınmadığı, sigorta sözleşmesinin uzaktan iletişim araçları kullanılarak yapılması ihtimalinin göz önüne alınmadığı, geçici süre için teminat verilmesi ihtimalinin göz önüne alınmadığı gerekçeleriyle eleştirilmiştir.

2.2. SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN UNSURLARI

2.2.1. Zaman Unsuru

Öncelikle, TTK 1423 hükmünün sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenlemesinde zaman unsuru bakımından bir eksikliğin dile getirilmesi gerekmektedir. Bu hükümde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü sözleşme sırasında ihlal etmesi halinde oluşacak hukuki sonuç düzenlenmemiştir. Şöyle ki, söz konusu hükmün ikinci

⁹ Ünan, Samim (2013) "Insurer's Pre-contractual Duties to Inform and Warn/Advise", Insurer's Precontractual Information Duty, Sigorta Hukuku Türk Derneği (Turkish Chapter of AIDA), İstanbul, (s. 9-28), (Information Duty) s. 9.

¹⁰ Erbaş Açıklık, Aslıhan (2019) "Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali Halinde Sigortacının Sahip Olduğu Haklarla İlgili Bazı Sorunlar", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XXXV, Sa.2, Ss.131-168, s.133.

¹¹ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c161/tbmm22161121ss1364.pdf>, s.2 vd.

¹² Aral Eldeleklioğlu, İrem (2012) "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, Sa. 1, Ss. 383-403), s.384-387.

¹³ Ünan, Sigorta, s.219 vd.

fıkrasında, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, sigorta ettiren sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağı hükme bağlanmıştır. Metinden anlaşılacağı üzere, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılacağı sonucu, aydınlatma yükümlülüğünün sözleşmenin kurulmamasından önceki süreçte ihlali bakımından öngörülmüş olup bu yaptırımın sözleşme süresince yapılan ihlaller bakımından uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır¹⁴.

Yönetmeliğin 5 inci maddesine göre ise sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden önce başlar ve sözleşme sürecinde de devam eder. Yani bu yükümlülük kapsamında sigortacı, sözleşmenin müzakeresi, akdin kurulması ve devamı sırasında da sigorta ettirene karşı aydınlatma yükümlülüğü altındadır. Sonuç olarak, yalnızca sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden önce değil, sigorta sürecinde de sigorta ilişkisi bakımından önemli olan gelişmelerin sigorta ettirene yazılı olarak bildirilmesi gerekir¹⁵. Kanun koyucunun sigortacıya aydınlatma yükümlülüğü yüklemesindeki amaç hiç şüphesiz, sigorta sözleşmesinin içeriği ve kapsamına ilişkin olarak sigorta ettirenin tam bir bilinçle hareket etmesini sağlamaktır. Bu amacın tesisi için ise, aydınlatma yükümlülüğünün yalnızca sözleşme öncesinde değil, sözleşmenin süresince de geçerli olduğunun kabulü gerekir.¹⁶

2.2.2. İçerik Unsuru

TTK 1423, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamını olabildiğince geniş tutmuştur. Bu bağlamda hükmün birinci fıkrasında aydınlatma

yükümlülüğünün kapsamına; kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgiler, sigortalının hakları, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümler, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülükleri, sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olaylar ve gelişmeler dahil edilmiştir. Esasında kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgiler ifadesi kullanılmak suretiyle, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı oldukça geniş tutulmuş olup cümlenin devamında zaten sigorta sözleşmesinde yer alan bazı hükümlere dikkat çekilmiş ve bunların hususen aydınlatma yükümlülüğünün kapsamına alınması gerektiği kurala bağlanmıştır. Fıkranın ikinci cümlesinde ise, “sözleşme süresinde sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olaylar ve gelişmelerin” aydınlatma yükümlülüğü kapsamında olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu ifade, oldukça geniş bir kapsamı oluşturmakta olup aydınlatma yükümlülüğünün içeriğini olabildiğince genişletmektedir.

Bunun yanında Yönetmelik’in “Bilgilendirme Yükümlülüğü ve Süresi” başlıklı 10 uncu maddesinde de sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı düzenlenmiştir. Hükme göre; “*Sigortacı, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; iflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç on iş günü içinde bildirir.*” Yönetmeliğin bu hükmü ile adeta Kanundaki “sözleşme süresinde sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olaylar ve gelişmeler” örnek kabildinden sayılmış ve Kanun hükmü somutlaştırılmıştır. Görüldüğü üzere Yönetmelik hükmünde, aydınlatma yükümlülüğünün, oluşan her türlü değişiklik ve gelişmeyi kapsamı gerekliliği düzenlenmiş ve bunun için sigortacıya on günlük süre tanınmıştır. Yani, aydınlatma yükümlülüğünün kapsamına göre, sigor-

¹⁴ Yetiş Şamlı, s. 2985.

¹⁵ Yazıcıoğlu, Emine (2018) “Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü”, s.391-422; Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ünan / Yazıcıoğlu ed.) İstanbul, s.401.

¹⁶ Şenocak, Kemal (2007) “Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi (2002/92/CE)”, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, (s. 1055-1070), İstanbul, Çizgi Yayınevi, s.1069.

tacı, gerekli bilgileri sigorta ettirene zamanında vermeli ve sigorta ettirenin gerekli araştırma ve düşünme süresine sahip olması sağlanmalıdır¹⁷. Bu anlamda, ancak meydana gelen gelişmelerden olabildiğince çabuk haberdar olunması halinde bilgilendirme yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç hasıl olacağından, bu nevi bir sürenin Yönetmelikte öngörülmesine rağmen Kanunda öngörülmemiş olması önemli bir eksiklik¹⁸.

Bu yükümlülük kapsamında sigortacı, sözleşmenin müzakeresi, akdin kurulması ve devamı sırasında sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik hususlarda destek sağlamak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin nitelikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hususunda gerekli olan her türlü bilgiyi sözlü ve yazılı olarak sağlamak ve sigorta ettireni (sigortalıyı) yanıltıcı her türlü hal ve davranıştan kaçınmak zorundadır¹⁹. Bu bağlamda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sadece aydınlatma formu imzalatmak gibi aktif davranışlarda bulunmakla sona ermeyip yanlış anlaşılabilir davranışlardan kaçınmak suretiyle pasif davranışlarda bulunmak yükümlülüğü de vardır²⁰. Hatta, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla yalnızca aydınlatma formunu sigorta ettirene imzalatmasının yeterli olmayacağı; sigorta ettirene aktif davranışlarla yol göstermesi gerektiği de doktrinde²¹ ifade edilmektedir.

Bu hususta ayrıca uygulamaya da dikkat çekmek gerekmektedir. Uygulamada sigorta sözleşmeleri, çoğu zaman bir sene süreyle yapılmakta ve kesintisiz biçimde yenilenecek sürdürülmektedir.

Bir sigorta sözleşmesi yürürlükteyken başka bir sözleşmenin yapılması da imkân dâhilinde olabilmektedir. Bu gibi durumlarda, sigorta ettirenin önceki sözleşme sebebiyle bilmekte olduğu hususların aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı dışında olduğu kabul edilmelidir²².

2.2.3. Kişi Unsuru

TTK 1423'den anlaşılacağı üzere, aydınlatma yükümlülüğünün asıl yükümlüsü sigortacıdır. TTK 1423'teki sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, aynı şekilde Yönetmeliğin 6/1 hükmünde sigorta acenteleri için de öngörülmüştür (ayrıca bkz. TTK m. 105/1). Ancak, sigorta acentesi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde sigortacının yardımcısı konumundadır. Bunun sonucu olarak, eksik veya hatalı aydınlatmanın acente tarafından yapıldığından bahisle sigortacının sorumluluktan kaçınması düşünülemez. Acentenin aydınlatma yükümlülüğüne uygun davranmaması halinde, sigorta ettirene karşı sorumlu sigortacı olacak olup acente de iç ilişkide sigortacıya karşı sorumlu olacaktır (ayrıca bkz. ve krş. TTK m. 105/2)²³.

Konuya muhatap bakımından bakılacak olursa, aydınlatma açıklamasında sigortacı ve acente, sigorta sözleşmesine ilişkin dikkat edilmesi gereken hükümleri sigorta ettirene yazılı olarak bildirmelidir. Aydınlatma açıklamasının muhatabı sigorta ettirendir. Sigorta sözleşmesinin tarafı sigorta ettiren olduğu için açıklamanın muhatabının da sigorta ettirenin olması icap etmektedir. Fakat sigortacı, bu yükümlülüğünü yalnızca sigorta ettirene değil; talep halinde sigorta korumasından yararlanacak diğer kişilere (sigortalı ve lehtar) karşı da yerine getirmek zorundadır²⁴. Yani, sigorta sözleşmesinin sigorta ettirenden başka bir kişiyle sürmesinin söz konusu olduğu hallerde [örneğin başkası lehine sigorta (TTK

¹⁷ Ünan, Sigorta s.192.

¹⁸ Yetiş Şamlı, s. 2988.

¹⁹ Çeker, Mustafa (2013) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 6. Bası, Adana, Karahan Kitabevi, s. 83.

²⁰ Özdamar, Mehmet (2010) Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü, Prof Dr. F. Öztan'a Armağan, C.II, Ankara, (Sözleşme Sonrası) s.1683.

²¹ Özdamar, Mehmet (2009) Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Yetkin Yayıncılık, Ankara, (Sözleşme Öncesi) s.234-235.

²² Ünan, Sigorta s. 224.

²³ Günay, Barış (2019) Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara, Seçkin Hukuk Yayınları, s. 70.

²⁴ Çeker, s. 84.

m.1431/4), mal sigortalarında sınırlı aynı hak (TTK m.1456/5), grup sigortaları (TTK m. 1496/4), lehtarın sigorta ettiren yerine geçmesi (TTK m. 1505/1) vs.] ileride sigorta ettirenin yerine alacak olan kişiye de aydınlatma yapılması gerekecektir²⁵. Nitekim Yönetmeliğin 6/2 hükmünde “*Talep halinde sigortacı, sigorta ettirene karşı bilgilendirme konusundaki tüm yükümlülüklerini sigortadan faydalanacak kişilere karşı da yerine getirmek zorundadır.*” denilerek, bu husus özel olarak düzenlenmiştir. Burada dikkat çekilmesi gereken bir başka husus da, TTK 1423/1 c.1’de “kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgilerin, sigortalının haklarının, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümlerin, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerinin” sigorta ettirene bildirileceği hükmüne bağlanmışken; hükmün ikinci cümlesinde “sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayların ve gelişmelerin” sigortalıya bildirileceği kuralı getirilmiştir. Kanaatimizce, fıkranın ikinci cümlesinde, başkası lehine sigortanın söz konusu olması ihtimaline binaen sigortalının bilgilendirilmesi kuralı öngörülmüş fakat sigorta sözleşmesinin karşı tarafının sigorta ettiren olduğu gerçeği ihmal edilmiştir. Dolayısıyla fıkranın ikinci cümlesinin “sigorta ettirene ve sigortalıya yazılı olarak açıklar” şeklinde olması daha isabetli olurdu. Nitekim Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı verilerek, sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olay ve gelişmeler örnek kabildinden sayılmakla birlikte, bu yükümlülüğün hem sigorta ettirene hem de sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere karşı yerine getirilmesi öngörülmüştür.

2.2.4. Şekil Unsuru

TTK 1423/1 ile aydınlatma açıklamasının şeklinin yazılı olacağı kurala bağlanmıştır. Aynı şekilde idarenin yapılacak aydınlatma açıklamasının şeklini belirleme yetkisine sahip olduğu da düzenlenmiştir (TTK m. 1423/3). Bu bağlamda Yönetme-

liğin 5/1 hükmüne göre; “Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü, sigortacı tarafından sigorta ettirene ve sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişilere sözlü ve yazılı şekilde yerine getirilir. Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esastır.”

Yönetmelikte ayrıca;

8 inci madde ile ilgililere verilecek olan Aydınlatma Formunun içeriği;

9 uncu maddede ilgililere Aydınlatma Formu ve talep edilmesi halinde gerek akdin müzakeresi gerekse devamı sırasında, sözleşmeye konu sigortaya ait Sigorta Genel Şartları ile rizikonun gerçekleşmesi hâlinde tazminat başvurusunda talep edilebilecek bilgi ve belgelere ilişkin listenin verilmesi gerektiği;

13 üncü maddede bilgilendirmenin sağlanabilmesi için kurumsal internet sitesi kurma ve ilgili bilgileri bu sitede yayınlama zorunluluğu öngörülmüştür.

Aydınlatma yükümlülüğünün şekline ilişkin düzenleme içeren bir diğer Yönetmelik de “Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik”tir²⁶. Bu Yönetmeliğin 8/2 hükmüne göre; “Sigorta sözleşmesinin yapılmasına esas teşkil eden sözleşmede; tüketiciye, sigorta teminatının hangi şirket tarafından verildiği ile rizikonun gerçekleşmesi hâlinde sigorta tazminatının, riski üstlenen şirket tarafından sigortacılık mevzuatı uyarınca ödeneceği açıkça belirtilir. Tüketici lehine sigorta sözleşmesi yapan kişiye, şirket ile yapılan sigorta sözleşmesinin bir örneği verilir ve ilave bilgilere nereden ulaşılabileceği konusunda tüketici bilgilendirilir.”

Bu hükmün yanında ayrıca mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri ve elektronik ortamda yapılan sigorta sözleşmelerinde yapılacak aydınlatmaya ilişkin olarak, Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleş-

²⁵ Ünan, Sigorta, s. 217.

²⁶ Resmî Gazete Tarihi: 25.04.2014, Sayısı: 28982.

meleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin 4 üncü fıkrası da önem arz etmektedir. Hükme göre; “14/2/2020 tarihli ve 31039 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümleri, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri hakkında da uygulanır.” Aydınlatmanın elektronik ortamda yapılabilmesi için şu koşulların sağlanması gerektiği de kabul edilmektedir²⁷:

Aydınlatma doğrudan sigorta ettiren adayına yönelik olarak gerçekleştirilmelidir.

Elektronik aydınlatma sigorta ettiren adayı ile var olan iş ilişkisi açısından uygun yöntem olmalıdır.

Sigorta ettiren elektronik ortam üzerinden aydınlatmaya onay vermelidir.

Web sayfasının adresi ve sigorta ettiren adayına aktarılacak bilginin o sayfa içerisindeki yeri, sigorta ettiren adayına elektronik yolla bildirilmiş olmalıdır.

Elektronik ortamdaki bilginin incelenmesi için sigorta ettiren adayına yeterli süre verilmelidir.

Aydınlatmanın yapıldığı ortamdan bağımsız olarak, aydınlatma ücretsiz olmalı, sigorta ettiren adayının bilgiye ulaşması güçleştirilmemelidir. Yine belirtelim ki, aydınlatmanın dürüstçe, açık ve anlaşılabilir şekilde yapılması gerektiği unutulmamalıdır. Aksi düşünce, bu yükümlülük ile ulaşılmak istenen amacı imkânsız kılar. Bu bağlamda kullanılan dil büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle aydınlatmanın;

Rizikonun gerçekleşmesinin söz konusu olduğu veya sigorta teminatı sağlama ediminin üstlendiği ülkenin resmi dilinde (ülkemiz için Türkçe),

Tarafların kararlaştırmış oldukları herhangi bir dilde veya

Sigorta ettirenin bildiği herhangi bir dilde yapılmalıdır²⁸.

2.3. AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonuçları TTK 1423/2’de düzenlenmiştir. Esasında bu hükmün aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde başvurulacak yegâne hüküm olduğu düşünülmemelidir. Zira aşağıda açıklanacağı üzere, kanaatimizce TTK’da yer verilen hüküm, sigortalı bakımından gerekli korumayı tam olarak sağlayamamakta olup rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının mağduriyetinin giderilmesinde etkili olamayacaktır²⁹. TTK 1423/2’ye göre; “Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir.”

Madde metninden anlaşılacağı üzere, itiraz hakkının sigorta ettiren tarafından kullanılması hâlinde, hangi hukuki sonuçların ortaya çıkacağı hakkında açık bir düzenleme öngörülmemiştir. Esasında bu muğlaklık, madde metninde yer alan “itiraz” ibaresinden kaynaklanmaktadır. Bir görüş³⁰, amaçsal yorum yaparak itiraz ibaresinin mefumu muhalifinden sigorta ettirene sözleşmeden dönme hakkının tanındığını ileri sürmekte ve itirazdan maksadın sözleşmeden dönme olduğunu ifade etmektedir.

²⁸ Ünan, Sigorta, s. 196.

²⁹ Nitekim doktrinde sözleşmenin kurulmasından önce sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, TTK 1423/2 dışında, Borçlar Kanunu çerçevesinde sonuçlarında doğacağı ve bu durumun culpa in contrahendo oluşturacağını, buna dayalı tazminat taleplerinin ileri sürülebileceği ifade edilmektedir (Ünan, s. 238).

³⁰ Şeker Öğüz, Zehra & Sevinç Kuyucu, Aslıhan (2011) Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku: Karşılaştırmalı, Açıklamalı, İstanbul, Filiz Kitapevi, s.24.

²⁷ Ünan, Sigorta, s. 190.

Diğer görüş³¹ ise sigorta ettirenin seçimlik hakkının olduğunu ve takdirin kendisine ait olduğunu ifade etmektedir. Şöyle ki, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasını izleyen on dört günlük süre içerisinde itiraz etmesiyle, sigorta sözleşmesinin kurulmamış sayılacağı, sözleşmenin sigorta ettiren tarafından feshedilmiş kabul edileceği yahut sözleşmedeki şartların değiştirilmiş kabul edileceği şeklinde sıralanabilecek sonuçların hangisinin ortaya çıkacağı net değildir.³² Dolayısıyla bu görüşe göre, buna ilişkin kararın sigorta ettirenin takdirinde olması daha isabetli görülmektedir.

Doktrinde ifade edilen bir diğer görüş³³ de, TTK 1423'de yer verilen "itiraz" ibaresini formel olarak Türk Hukukunda belirli bir konuma oturtmanın zor olduğunu, sigorta ettirenin böyle bir durumda TBK 39 bağlamında yanılma, aldatma ve korkutma hükümleri ile paralel olarak iptal hakkının olduğunu, sigorta ettirenin bu hakkını 14 günlük süre içerisinde kullanmazsa askıda geçerli sayılan sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını irade bozukluğu olmaksızın doğuracağını ifade etmektedir. Ayrıca bu görüş sahipleri, on dört günlük sürenin TBK 39 da dikkate alınarak aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinin öğrenildiği andan başladığını ileri sürmektedir.

Esasında söz konusu bu hüküm sigorta ettireni yeterince korumadığı gerekçesiyle doktrinde³⁴ eleştirilmiştir. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesiyle sigortacıdan tazminat ödenmesini isteyebilecek olup örneğin sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınmayan bir vakanın gerçekleşmesi ve dolayısıyla ödemenin yapılmaması durumunda sigorta

ettiren, sözleşmenin ihtiyaca hitap etmediğini anlayacak fakat bunun için geç olacaktır. Bu durumda sigorta ettiren, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davrandığından bahisle sigortacıya dava açacaksa da on dört günlük süre sebebiyle sigorta ettirenin aleyhine bir sonuç doğacaktır. Dolayısıyla her ne kadar kanun koyucu, sigortacıya aydınlatma ödevi yüklemişse de itiraz süresini sigorta ettiren lehine koyamayarak yükümlülüğün amacına ulaşmasını sağlayamamaktadır.³⁵ Bu arada ifade edilmiştir ki her ne kadar madde metninde yalnızca aydınlatmanın hiç yapılmaması durumu ele alınmışsa da aydınlatmanın eksik yapılmış olması da madde kapsamında değerlendirilmelidir.

Bunun yanında itiraz süresinin ne zaman başlayacağı da kanun metninden net olarak anlaşılamamaktadır. Bir görüş³⁶, on dört günlük sürenin sözleşmenin akdiyle başlayacağını ifade etmekteyken; diğer görüş³⁷, sigorta ettirenin poliçeyi incelemesi gerekliliğinden hareketle, poliçenin sigorta ettirene teslimiyle başladığını ileri sürmektedir. On dört günlük sürenin poliçenin teslimiyle başlaması gerektiğini ileri süren bir diğer görüş³⁸ de, bu görüşünü sigortalıyı koruma gerekliliğine dayandırmakta, sürenin aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinin öğrenilmesinden yahut hiç olmazsa poliçenin tesliminden itibaren başlatılması gerektiğini savunmaktadır. Buna ilişkin yukarıda açıklandığı gibi bir diğer görüş³⁹ ise bu sürenin, TBK 39 dan hareketle aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinin öğrenildiği tarihten itibaren başlayacağını ifade etmektedir.

³¹ Özdamar, Mehmet (2013) "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu", İÜHF M C. LXXI, S. 2, S. 347-360, (Yaptırım), s. 356.

³² Ünan, Samim (2005) "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler", Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı 10: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, (Düşünceler), s. 124.

³³ Yetiş Şamlı, s. 2994.

³⁴ Günay, s. 74.

³⁵ Memiş, Tekin (2005) "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı 1: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, s. 97; Yazıcıoğlu, Emine (2010) Sigorta Araçları Hukuku 1, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 178.

³⁶ Şeker Öğüz & Sevinç Kuyucu, s. 24.

³⁷ Aral Eldeleklioğlu, s.398

³⁸ Bahtiyar, Mehmet (2020) "Sigorta Hukukunda Tüketiciyi Aydınlatma Açıklaması", Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları 2020, (Ed. Dönmez, T., Yavuz, M., Düzgünkaya, A., Tokbaş, H.), ss.25-47, İstanbul, Aristo Yayınevi, s. 43.

³⁹ Yetiş Şamlı, s.2994.

Esasında TTK 1423/2'nin TTK 1425/2 ile çeliştiği söylenebilir. Zira TTK 1425/2'ye göre; sigorta poliçesi yapılan anlaşmayı yansıtmak zorunda olup farklı hükümler içeremez. Bu bağlamda poliçenin sigorta sözleşmesinin şartları bakımından bir ispat aracı niteliği taşıdığı ifade edilmelidir. Nitekim TTK 1425/2, poliçenin anlaşmaya aykırı hükümlerinin geçersiz sayılacağını hükme bağlamaktadır. Doktrindeki bir görüşe⁴⁰ göre, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması halinde eğer poliçede yazılı olan koşullar tarafların anlaşmasına aykırı ise TTK 1425/2 uygulanmalı, sigortacı, TTK 1423 uyarınca sigorta ilişkisinin poliçede yazılı olan koşullara tabi olacağını ileri sürememelidir. Dolayısıyla TTK 1423/2'deki “sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse” sigorta sözleşmesinin poliçedeki kurallar çerçevesinde kurulacağı kuralı gereksiz ve uygulanması söz konusu olmayan bir kuraldır. Kaldı ki, bunun adil olduğunu söylemek de güçtür. Zira bu durum, aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranan tarafı, bu davranışının sonucu olarak adeta ödüllendirmek anlamına gelmektedir. Bu nedenle, sigortacıları tam ve doğru aydınlatma yapmaya zorlayacak asıl çözüm, aydınlatmanın hiç veya gereği gibi yapılmamasından kaynaklanan zararın sigortacı tarafından giderilmesi zorunluluğunun öngörülmesidir. Bunun bir nebze olsun sağlanması için doktrinde Şamlı, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamında kalıp sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne uygun davranmadığı bir hükmün söz konusu olması durumunda TTK 1425/2 hükmünden de yardım alarak ihtimalli bir öneri ortaya koymuştur. Bu öneriye⁴¹ göre; 14 günlük süreyi kendisine yüklenemeyecek bir sebeple kaçırarak sigorta ettiren, aydınlatma yükümünün kapsamında kalan hükmün taraflar arasında “kararlaştırılardan farklı” olduğunu ileri sürebilmeli ve söz konusu hükmün geçersiz olmasını sağlayabilmelidir. Sigorta ettirenin 14 günlük süreyi kusurlu olarak kaçırmaması halinde ise böyle

bir iddia iyiniyet kuralına aykırılık teşkil edeceğinden sigorta ettiren TTK 1425/2'ye dayanmamalıdır.

Netice itibarıyla TTK, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, sigorta ettirenin 14 günlük süre içerisinde itiraz etmemesi durumunda, sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla kurulmuş sayılacağını düzenlemektedir. TTK'nın, sigorta sözleşmesi ile poliçenin birbirinden farklı hükümler içermeyeceğini düzenleyen 1425/2 de göz önüne alındığında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın aleyhine olarak poliçede yer alan hükümler her halükarda geçersiz olacaktır. Bu sonuç poliçenin bir ispat aracı olması ile de uyumludur. Bu durumda, sigorta sözleşmesine herhangi bir itirazın yapılmamış yahut itirazın 14 günlük süre içerisinde yapılmamış olması halinde, sigorta sözleşmesinin tarafların sözleşme müzakereleri sırasındaki anlaşma hükümlerine göre kurulacağı; sözleşmede var olmayıp sigorta ettiren, sigortalı ya da lehtar aleyhine poliçede var olan hükümlerin de geçersiz sayılmasının kabulü gerekir. Dikkat edilmelidir ki, sözleşmede yer almayıp poliçede yer alan ve sigorta ettiren, sigortalı ya da lehtarın aleyhine olan hükümlerin geçersiz sayılması, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının bir sonucu olmayıp doğrudan TTK 1425/2'nin bir gereğidir.

TTK 1423'ün haricinde, 6102 Sayılı TTK ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanuna dayanılarak çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te, aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranılmasının sonucu olarak tazminat yükümlülüğünün doğabileceği, 7 inci maddede hükme bağlanmıştır. Söz konusu hükme göre; “Sigorta sözleşmesinin kurulması ve devamı sırasında; bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş veya Bilgilendirme Metninde yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir.”

⁴⁰ Ünán, Sigorta, s 240.

⁴¹ Yetiş Şamlı, s.2998.

Yönetmeliğin bu hükmüne göre, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, diğer şartların da oluşması şartıyla sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir. Bu durumda sigorta ettiren, fesih hakkını kullanacak olursa, sözleşme ileriye etkili olacak şekilde sona erer. Bu kapsamda, sigorta ettirene ödediği primin borçlar hukuku çerçevesinde sözleşmenin feshinden sonraki döneme ilişkin kısmının da geri ödenmesi gerekecektir. Bununla beraber, sigortacı, sözleşmenin feshinden önceki dönemde gerçekleşmiş olan hasar tazminatlarını, fesih gerekçesiyle ödemekten kaçınmayacağı gibi, fesih öncesinde ödemiş olduğu tazminatların da geri ödenmesini talep edemeyecektir⁴². Bu sonuç, sigortacıyı aydınlatma yükümlülüğüne tabi tutan kanun koyucunun ulaşmak istediği amaca da uygundur. Zira sigortalının sigorta sözleşmesini yapmaktaki menfaati elde edememesi halinde ortaya çıkan zararın tazmin edilmesi, olması gereken hukuk bakımından daha isabetlidir. Sigortalının, rizikonun ortaya çıkmasından sonra aydınlatma yükümlülüğünün ihlali sebebiyle yalnızca sözleşmeyi feshedebilme imkânı sigortalının menfaati tam olarak karşılamayacaktır. Hususen zarar sigortalarında, tam hasarın ortaya çıkması durumunda sözleşmenin, aydınlatma yükümlülüğünün ihlali sebebine dayanılmak suretiyle feshedilmesi, tek başına sigortalının menfaatini temin edemeyecektir. Bu imkânla birlikte, yeterince bilgilendirilmediği için, amaçlanan sigorta himayesine kavuşamayan sigortalının, söz konusu kaybının karşılanmasını istemesi daha isabetli gözükmektedir⁴³.

TTK ile Yönetmelik hükmü arasındaki bir diğer farklılık ise, her iki düzenlemede öngörülen yaptırımın uygulanabilmesi için var olması gereken şartlar noktasındadır. Yönetmelik hükmüne göre, fesih ve tazminat talebinde bulunulabilmesi için “*bu hâllerden herhangi birinin sigorta ettirenin*

kararına etkili olmuş” olması gerekmektedir. Fakat kanunda öngörülen sözleşmenin poliçedeki şartlara göre akdedilmiş sayılacağı yaptırımının uygulanabilmesi için yalnızca aydınlatma yükümlülüğünün ihlali yeterlidir⁴⁴.

Aydınlatma yükümlülüğünde ortaya çıkacak sonuçlara ilişkin olarak, sigorta sözleşmesini okumak gibi üzerine düşen görevleri yapmaması halinde sigorta ettirenin de kusurundan bahsedilebilecek olup bu durum da müterafik kusurun varlığı söz konusu olacak ve tazminatta indirime gidilebilecektir⁴⁵. Hatta Yargıtay bir kararında⁴⁶ “*müteveffa sigortalının aldığı sigorta poliçesine bakmasının zorunlu olduğu*” gerekçesini de göstererek (tek gerekçe bu olmamakla birlikte), sigortacının sorumlu olduğu hükmü veren ilk derece mahkemesinin kararını bozmuş ve sigortalının poliçeyi okuma zorunluluğunu vurgulamıştır.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ihlal etmesi haline ilişkin olarak TTK ve Yönetmelik hükümlerinin birbirinden farklı esaslar içerdiği açıkça gözükmektedir. TTK 1423, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ihlal etmesi halinde tazminatın ödenebileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme içermediği gibi, tazminatın ödenmesini engelleyecek bir niteliği de haiz değildir. Bunun yanında bu Yönetmelik hükmü, açıkça sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinin müeyyidesi olarak tazminat ödenmesini öngörmektedir. Uygulamada, Yargıtay Daireleri birbirlerinden farklı kararlar vermekle birlikte, aynı Daire içerisinde dahi farklı kararlar verilebilmektedir. Dolayısıyla Kanun ile Yönetmelik hükmü birbirlerine uyumlu hale getirilinceye kadar -ki Yönetmeliğin Kanuna uygun olması kural olmakla birlikte, somut olayda Kanun hükmü, Yönetmelik hükmünün öngördüğü koruma

⁴² Çeker, s. 85.

⁴³ Özdamar, Yaptırım, s. 352.

⁴⁴ Yetiş Şamlı, s. 2992.

⁴⁵ Özdamar, Sözleşme Sonrası, s. 357.

⁴⁶ Yargıtay 11. HD, 25.10.2011 T., 2009/13221 E. ve 2011/14404 K. (Özdamar, Yaptırım s.354).

düzeyine çıkarılmalıdır- uygulanabilir bir hukuki yol sunulmalıdır.

Uygulamada, meseleye ilişkin davalara konu olan olaylara baktığımızda, çözülmesi gereken hukuki sorun, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonucu olarak, sigorta ettirenin irade ettiği sigorta sözleşmesinin teminat kapsamının gayet geniş olduğunu sandığı ve fakat rizikonun gerçekleşmesi halinde gerçekleşen rizikonun, sigorta sözleşmesinin öngördüğü teminat kapsamına girmediği hallerde ortaya çıktığını müşahede etmekteyiz. TTK 1423'ün bu nev'i hallerde sigorta ettireni koruyucu bir düzenleme içermediği ortadadır. Bu nedenle olması gereken hukuk bakımından çözümün genel ilkelerde ve Borçlar Hukukunda aranması gerekmektedir. Sigorta ettirenin gerçek iradesinin taraf olduğu sigorta sözleşmesiyle uyuşmaması ve riziko gerçekleşmeden önce bu durumun farkında olmaması, akıllara öncelikle TBK'da düzenlenen irade bozuklukları hükümlerini (TBK 30 vd.) getirmektedir ki doktrinde Şamlı, TTK 1423'de öngörülen "itiraz" çaresinin TBK 39 bağlamında okunması gerektiğini ifade etmektedir⁴⁷. Her ne kadar, genel hükümler gereği, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde ortada esaslı yanılma yahut aldatma durumunun söz konusu olabileceğini ve dolayısıyla "askıda geçerli" olan sigorta sözleşmesinin "iptal" yoluyla geçmişe yönelik olarak ortadan kaldırılabilceğini kabul edebilirse de, TTK 1423/2'de yer alan itiraz müessesesi ile TBK 39'un aynı doğrultuda olduğunu söylemek güçtür. TTK 1423'de öngörülen "itiraz" müessesesi ile Kanun, sigorta ettirene - belki de gereğinden fazla yükümlülük altına sokmak suretiyle- bir ödev yüklemiş ve bu ödevde aykırı hareket etmesinin sonucu olarak da sigorta sözleşmesinin poliçede yazılı şartlar altında akdedilmiş olacağını kabul etmiştir. Kanaatimizce, Borçlar Hukukumuzda formel olarak sözleşmeyi sona erdirmeye yarayan bir "itiraz" müessesesinin olmaması, Kanunun sözleşme

tarafına bu nev'i bir ek yükümlülük yükleyemeyeceği anlamına gelmemektedir.

Dolayısıyla kanaatimizce, TTK 1423/2'de düzenlenen itiraz müessesesi ile TBK 39'da düzenlenen iptal hakkı aynı doğrultudaki hukuki çareler olmasa da, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesinin sonucu olarak sigorta ettirenin iradesi ile uyuşmayan sigorta sözleşmesini TBK 39 çerçevesinde iptal ettirme hakkı pek tabii mevcuttur. Kural olarak TBK 39 uyarınca sözleşmenin iptal edilmesi halinde sözleşme, geçmişe yönelik olarak ortadan kalkacaktır; sürekli edimli sözleşmelerde iptalin geçmişe etkili olması adalet duygusunun zedeleyeceğinden, hükümsüzlüğün iptal anına kadar ifa edilen edimleri etkilemeyeceği kabul edilebilir⁴⁸. Dolayısıyla sigorta ettirenin yanılma yahut aldatma sebebiyle sözleşmeyi iptal etmesi halinde, iptal anına kadar ifa edilen primler geri alınamayacak, sözleşmenin iptali, fesihte olduğu gibi ileriye yönelik sonuç doğuracaktır.

Sözleşmenin TBK 39/1 uyarınca iptali, sigorta ettirenin sözleşme kapsamında olduğunu düşündüğü fakat sözleşme kapsamında olmayan rizikonun gerçekleşmesi durumunda ise sigorta ettireni hiçbir şekilde korumayacak, üstelik sigortacının kanunun kendisine yüklediği aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının bir müeyyidesi de olmayacaktır. Esasında sigorta ettirenin korunması gereken hal, tam olarak bu haldir. Zira riziko gerçekleşmeden önce sigorta ettirenin esaslı yanılmaya düştüğünün farkına varması ve derhal sözleşmeyi iptal ettirmesi, çoğu zaman sigorta ettireni mağdur etmeyecektir. Halbuki, çoğu zaman da sigorta ettirenin esaslı yanılmaya düştüğünü fark etmesi, rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacıdan sigorta tazminatını talep etmesi anında gerçekleşmektedir. Bu durumda TBK 39/1 uyarınca sözleşmenin iptal edilmesi, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne

⁴⁷ Yetiş Şamlı, s.2994 vd.

⁴⁸ Yetiş Şamlı, s.2995; Eren, Fikret (2019) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 465; Oğuzman M. Kemal & Öz, Turgut (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, Gözden Geçirilmiş 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s.120.

aykırı davranmasının sonucu olarak mağdur olan sigorta ettirenin mağduriyetine çözüm olmayacaktır. Bu nedenle, asıl çözümün “Borcun İfa Edilmemesi” başlığı altında, TBK 112 çerçevesinde aranması gerektiği kanaatindeyiz.

TBK 112’ye göre; *“Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenmeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.”* Hükümden anlaşılacağı üzere, TBK 112, borcun hiç ifa edilmemesini düzenlemesinin yanında borcun gereği gibi ifa edilmemesini de düzenlemektedir. Borcun hiç ifa edilmemiş olması, borcun ifasının mümkün olmasına rağmen ifa edilmediği yahut borcun ifasının imkânsızlaştığı halleri kapsarken; gereği gibi ifa etmeme ise, edimin borca uygun olarak tam ve doğru bir şekilde yerine getirilememesi şeklinde tanımlanabilir. Yani gereği gibi ifa etmeme hali, “kötü ifa” ile “yan yükümlülüklerinin ihlali” hallerini kapsamaktadır⁴⁹. Sigortacı kanunen aydınlatma yükümlülüğü altında olup bu yükümlülük, sigortacının yan yükümlülüğü kapsamındadır. Sigortacı, gerek sözleşmenin kurulmasından önce gerekse sözleşme süresince bu yükümlülüğü ifa mecburiyetindedir. Sigorta sözleşmesi, sigortacının riziko taşıma edimi üzerine bina edildiğinden dolayı, rizikonun gerçekleşip gerçekleşmemesi de sigorta sözleşmesinin sonuçları açısından büyük önemi haizdir. Hangi rizikoların sigorta sözleşmesinin kapsamında olduğuna ilişkin aydınlatma yükümlülüğü ise sigortacının rizikonun gerçekleşmesinden önce ifa etmesi gereken bir yan yükümlülüktür. Yani aydınlatma yükümlülüğünün ifa zamanı bakımından TTK 1423 her ne kadar sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki zaman dilimini işaret etse de, bu yükümlülüğün Yönetmelik’in beşinci maddesi de göz önüne alınarak sözleşme süresince devam etmesi icap eder. Fakat rizikonun gerçekleşmesinden sonra bu yükümlülüğün ifası bir anlam ifade etmeyeceğinden; en geç riziko gerçekleş-

şene kadar aydınlatma yükümlülüğü ifa edilmelidir. Bu anlamda, rizikonun gerçekleşmesiyle aydınlatma yükümlülüğünün ifasının artık imkânsızlaştığı sonucuna varılabilir. Zira herhangi bir borç için belirlenen ifa zamanı, o borcun ifasının yerine getirilebileceği yegâne zaman dilimini ifade ettiğinden, ifa zamanının kaçırılması halinde borcun ifası imkânsızlaşmış olur⁵⁰. Fakat doktrinde bir görüş, yan yükümlülüklerin özen gösterme yükümlülüğü kapsamında olduğunu, asıl borcun ifasına yardım ettiklerini, bağımsız nitelikleri olmadığından asıl borçtan bağımsız olarak dava edilemeyeceklerini ileri sürerek yan yükümlülüğün ihlalinin asıl borcun gereği gibi ifa edilmemesi sonucunu doğurduğunu ve imkânsızlığın yan yükümler bakımından söz konusu olmadığını ifade etmektedir⁵¹. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün yan edim yükümlülüğü yahut yan yükümlülük olduğu tartışmasını bir kenara bırakırsak⁵² bu yükümlülüğe aykırılığın TBK 112 bağlamında borcun ifa edilmemesi sonucuna yol açacağı izahtan varestedir.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün, sözleşmeden değil; kanundan doğması ise kafa karışıklığına yol açmamalıdır. Zira borcun gereği gibi ifa edilmemesi hali, doktrinde “sözleşmenin müsbet ihlali” olarak da anılmakta olup bazı yazarlar⁵³, bu ibaredeki “sözleşme” ibaresini kanundan doğan borç ilişkilerini kapsam dışı bıraktığı gerekçeyle eleştirmiş, ifadenin “alacağın müsbet ihlali” şeklinde anlaşılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yani, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün sözleşmede kararlaştırılmayan kanuni bir yükümlülük olması, bu yükümlülüğe aykırılık halinde TBK 112’nin uygulanmasını engellemeyecektir.

⁴⁹ Eren, s. 1153.

⁵⁰ Oğuzman & Öz, s. 458.

⁵¹ Oğuzman & Öz, s.473-474.

⁵² Yan yükümlülük ve yan edim yükümlülüğü arasındaki fark için bkz. Kılıçoğlu Ahmet (2011) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 14. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, s.26-29; Oğuzman & Öz, s.13-14.

⁵³ Daha fazla bilgi için bkz. Eren, s. 1172, dipn. 78.

TBK 112 uyarınca borçlunun alacaklının zararını giderim borcu doğması için dört temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar; borcun gereği gibi ifa edilmemesi, zarar, sözleşmenin ihlali ile zarar arasında illiyet bağı ve kusurdur.

Yan yükümlüğünün ihlal edilmesi, borcun gereği gibi ifa edilmemesi anlamına geldiğinden sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi, borcunu gereği gibi ifa etmediğine işaret eder. Gerçekleşen rizikonun esasında sigorta teminatı kapsamına girmemesinin sonucu olarak, sigortacının sigorta tazminatını ödememesi ise somut durumda karşımıza zarar olarak çıkmaktadır. Bunun yanında, gerçekleşen zarar ile sözleşmenin ihlali arasında bir illiyet bağının da olması gerekmektedir ki, bu koşul da sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonucu olarak sigorta ettirenin umduğu sigorta tazminatına erişememesi şeklinde gerçekleşmektedir. Esasında, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması ile teminat kapsamında olmayan rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle sigorta tazminatının ödenmemesi arasında dolaylı bir ilişki vardır. Fakat uygun illiyet bağı teorisi, doğrudan zarar, dolaylı zarar ayırımı ortadan kaldırdığı için borca aykırı olan fiilin sonucu olan her zarar, doğrudan doğruya zarar olarak kabul edilmeli ve söz konusu zarar borçlu tarafından tazmin edilmelidir⁵⁴.

TBK 12'nin uygulanması bakımından gerçekleşmesi gereken son koşul ise borçlunun kusuruyla borca aykırı davranmasıdır. Kanunen kendisine yüklenmiş olan aydınlatma yükümlülüğünü ihlal eden sigortacının kusuru ise açık olup konumuz açısından tartışmaya mahal yoktur. İfade edilmektedir ki, TBK 112 uyarınca tazminatın ödenmesinde kusurun ispatı alacaklıya yüklenmemiş olup borçlu tazminattan kurtulmak için kusursuzluğunu ispat etmelidir. Dolayısıyla sigorta ettiren sigortacının kusurunu ispatlamak zorunda kalmayacak; TBK 12 uyarınca tazmin borcundan kurtulmak için

aydınlatma yükümlülüğünü ihlal eden sigortacı kusursuzluğunu ispat edecektir.

2.4. YAPILAN AÇIKLAMALAR ÇERÇEVESİNDE MAHKEME KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu inceleme konusu kararda ilk derece mahkemesi, sigortacının Bilgilendirme Yönetmeliği gereği davacı sigortalıyı aydınlatmamasının müeyyidesi olarak, esasında poliçeyle verilen ek teminatlar kapsamında olmayan bir hasarı teminat kapsamına dahil ederek hüküm tesis etmiştir. Böyle bir müeyyide ne TTK'da ne de Sigorta Sözleşmesinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelikte öngörülmüştür. Yani, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne uygun davranmamasının müeyyidesi, taraflar arasında kararlaştırılmamış olan bir hasarın teminat kapsamına dahil edilmesi olamaz. Taraflar arasındaki sigorta ilişkisine dair esaslar, sigorta sözleşmesine göre belirlenecek olup taraflardan birisinin edim yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi, sözleşme hükümlerinde bir değişikliğe sebep olmaz. Kaldı ki, bu durum sözleşmeler hukukunun genel esaslarına da aykırılık teşkil edecektir. Şayet, sigorta sözleşmesinde yer alıp da poliçede yer almayan bir hüküm söz konusu olsa idi, poliçe bir ispat aracı olduğundan; taraflar arasındaki sigorta ilişkisine sigorta sözleşmesinde yer alan hükümlerin uygulanması ve poliçenin geçersiz sayılması gerekecekti⁵⁵. Bu durumda da, zaten teminat kapsamında olan fakat poliçede yer almayan hasar hükmü söz konusu olacak; sözleşme hükmünün uygulanması için herhangi bir şartın gerçekleşmesi beklenmeyecektir. Fakat somut olayda, taraflar arasındaki sigorta sözleşmesinde kararlaştırılmayan hasar, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması sonucu mahkemece teminat kapsamına dahil edilmiş olup bu yönüyle ilk derece mahkemesinin bu

⁵⁴ Eren, s. 1188.

⁵⁵ Ünan, Sigorta, s. 254.

hükmü hukuki açıdan isabetli olmamış, zaten temyiz incelemesi sonucu bozulmuştur.

Karara dair incelenmesi gereken bir diğer mesele, poliçe tanziminden sonraki 14 günlük süre içerisinde sigortalı tarafından itiraz edilmediği gerekçesiyle tazminat talebinin reddine karar veren Yargıtay dairesinin bu kararının isabetli olup olmadığıdır. Karara göre; ilgili hüküm, sigortalı tarafından itirazın poliçenin tanziminden itibaren 14 günlük süre içerisinde yapılmadığı gerekçesiyle verilmiştir. Şüphesiz, bu hüküm, hukuki olarak sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen TTK 1423/2'ye dayandırılmış olup hükme göre; *“Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına ondört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir.”* Şöyle ki, TTK 1423/2, aydınlatma açıklamasının verilmemesinin müeyyidesini sigorta ettirenin 14 günlük itiraz süresini de kaçırmaması şartıyla sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağı şeklinde düzenlemektedir. Somut olayda da sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davrandığı sabit olup sigorta ettiren 14 günlük süreyi kaçırmıştır. Dolayısıyla TTK 1423/2'ye göre; sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılacak olup TTK'da somut durum için başkaca sonuç öngörülmemiştir. Poliçe, taraflar arasındaki sözleşmeden farklı olamayacağı için aydınlatma açıklamasının verilmemesinin sonucu sigorta sözleşmesinin taraflar arasındaki müzakereler safhasında anlaşıldıkları koşullar üzerinde kurulmasıdır ki, bu sonuç aydınlatma açıklamasının verilmesi durumunda da gerçekleşecektir. Yani TTK 1423/2'nin ortaya koyduğu hukuki düzen gereği, 14 günlük sürede itirazın yapılmaması, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmiş gibi bir hukuki durumun var olmasına yol açmaktadır⁵⁶.

TTK'da aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranılmasının sonucu olarak herhangi bir tazmi-

nat hakkına yer verilmediğinden, tazminat talebinin TTK'ya dayanılarak talep edilmesi usulen yerinde değildir. Bu sebeple kararda, davacının Bilgilendirme Yönetmeliği (güncel ismiyle Sigorta Sözleşmesinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik) hükümlerine dayanarak tazminat talebinde bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Esasında tazminat hakkının Kanunda düzenlenmediği halde Yönetmelikte düzenlenmesi, normlar hiyerarşisi bakımından hukukun problemlidir. Fakat Mahkemenin ileri sürülen talepler doğrultusunda TTK hükümleri gereği tazminata hükmedilemeyeceğini ve bu talep açısından Yönetmelik hükümlerine dayanılması gerektiğini ifade etmesi usulen yerinde olup mahkemenin kararı işbu mesele özelinde hukukun isabetlidir.

Fakat olması gereken hukuk açısından, somut olay benzeri olaylarda, sigortacı kanun tarafından kendisine yüklenen aydınlatma ödevini ihlal ettiğinden dolayı, rizikonun gerçekleşmesiyle, sigortanın gerçekleşen rizikoyu kapsadığını düşünen sigortalı zarara uğramaktadır. Bu nedenle, kanaatimizce sigortalı, netice-i talebini Türk Borçlar Kanunu'nun 112 inci maddesine dayandırmalı ve sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesinin, kötü ifa anlamına geldiğini ve bunun zarara yol açtığını ileri sürerek tazminat talep etmelidir⁵⁷. Günümüz itibarıyla, sigortalının bu nevi bir somut durumda ortaya çıkan zararını tazmin talebini, TTK'ya dayandırması usuli açıdan isabetli görünmemektedir.

Karar bakımından incelenmesi gereken üçüncü mesele ise, sigortacı tarafından aydınlatma yapılmamış olmasının sigorta poliçesinin geçersizliğine yol açıp açmadığıdır. Zira Yargıtay Hukuk Dairesi, davacının sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması sebebiyle poliçenin geçersiz olduğunu ileri sürdüğüne ve geçersiz olduğunu ileri sürdüğü poliçeye dayalı olarak dava açmada hukuki yararının olmadığına hükmetmiştir. Konumuz açısından cevaplanması gereken hukuki

⁵⁶ Yetiş Şamlı, s.2998.

⁵⁷ Konuya dair daha geniş açıklamalar için bkz. Bölüm 2.3.

sorun, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sigorta poliçesinin geçersizliğine sebep olup olmayacağıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere, TTK 1423/2'nin aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranışa bağladığı sonuç, itiraz süresinin kaçırılması şartıyla sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılacağıdır. Dolayısıyla Kanun'un bu hükmü, aydınlatma yükümlülüğünün sonucu olarak, poliçenin geçersizliğini öngörmektedir. Poliçenin (ilgili hükümlerinin) geçersizliğine yol açacak hukuki durum, TTK 1423 gereği aydınlatma yükümlülüğüne aykırılık değil; TTK 1425/2 gereği poliçenin ve zeyilnâmenin eklerinin içeriğinin teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklı olması ve anılan belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunmasıdır. Somut olayda, hasar konusu taraflar arasındaki anlaşmada teminat kapsamına alınmamış ve poliçede de söz konusu hasar teminat kapsamına dahil edilmemiştir. Dolayısıyla somut olay açısından poliçenin geçersizliğine yol açacak bir durum söz konusu değildir. Velev ki, söz konusu hasar, taraflar arasındaki anlaşmada teminat kapsamına dahil edilmiş olup poliçede anlaşma hükümlerine aykırılık söz konusu olsa idi, bu hal sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine olacağı için poliçenin ilgili hükmü geçersiz olacaktı. Sonuç olarak, aydınlatma yükümlülüğüne aykırılık, poliçenin geçersizliğine yol açan bir hukuki durum olmadığından, mahkemenin poliçenin geçersizliği bakımından gösterdiği gerekçe hukuken isabetli değildir.

SONUÇ

Aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ilişkisinde nazari olarak güçlü olan sigortacıya kanunen öngörülmüş bir yükümlülük olup bu yükümlülüğün usul ve esasları ilgili Kanun ve Yönetmeliklerde belirlenmiştir. TTK'nın 1423 bu husustaki en temel düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu düzenlemenin;

Birinci fıkrası, gerek sözleşme öncesi gerek sözleşmenin akdedilmesi sonrası aydınlatmanın kapsamını, muhatapları ve aydınlatma usulünü;

İkinci fıkrası, aydınlatma yükümlülüğüne aykırılığın sonuçlarını;

Üçüncü fıkrası ise idarenin sigortacılık alanında denetleme ve düzenleme yapmaya ilişkin yetkisini düzenlemektedir.

Genel olarak ifade etmek gerekirse, kanun ve ilgili yönetmelikle sigortacıya yüklenen aydınlatma yükümlülüğü, kişi, şekil, içerik ve zaman unsurları itibarıyla düzenlenmiştir. Her ne kadar söz konusu düzenlemeler, sigorta ettireni sigortacı karşısında koruma güdüsüyle hazırlanmışlarsa da, uygulama itibarıyla çeşitli sorunların olduğu açıktır. Bu hususta özellikle, aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranılması halinde ortaya çıkan sonuçlar hakkında kanun ve yönetmeliğin birbirinden farklı hükümler öngörmesi, sorununun temel noktasını teşkil etmektedir.

Kanun ile Yönetmelik hükmü arasındaki bir uyumsuzluk mahkeme kararlarına da yansımakta ve mahkemelerin birbirinden farklı kararlar vermesine sebebiyet vermektedir. Bu konuya ilişkin verilen diğer kararlara örnek verecek olursak; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, somut olaya çok benzer şekilde gerçekleşen bir diğer olaya ilişkin vermiş olduğu bir kararda⁵⁸ yine "*davacı tarafın poliçedeki ek teminatlar ve bunların kapsamı hakkında davalı sigortacı tarafından bilgilendirme yapılmamış olması nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürdüğü gözetildiğinde, davacının poliçeye dayalı olarak tazminat talep edemeyeceği, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereği çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliği hükümlerine dayalı tazminat davası açmasının gerekeceği*"ne

⁵⁸ Yargıtay 17. HD., 15.02.2016 T., 2015/10782 E. 2016/1632 K.; aynı yönde diğer kararlar için bkz. Yargıtay 17. HD 01.11.2017 T., 2016/18373 E., 2017/9923 K.; Yargıtay 17. HD, 12.11.2018 T., 2018/4599 E., 2018/10438 K., [https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/ web adresinden](https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/web_adresinden) 15.08.2020 tarihinde erişildi.

karar vermişken; bir başka kararında⁵⁹ farklı bir sonuca ulaşmış, “Dosyada mübrez poliçe nüshasında davacı sigortalının imzası bulunmamaktadır. Özel şartı içeren kasko poliçesinin, sigorta sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre düzenlendiği konusunda sigortalı ve sigorta ettirenin imzalarını içeren bilgilendirme formu da ibraz edilmiş değildir. Bu durumda ispat külfeti kendisine düşen davalı sigorta şirketine özel şartın poliçe metninde bulunduğuna ilişkin savunmasını ispat zımında kasko poliçesinde teminat dışı bırakılan özel şartlarla ilgili olarak davacının usulüne uygun şekilde bilgilendirildiğine ilişkin davacının imzasını içeren poliçe aslını veya poliçenin yönetmelik hükümlerine uygun düzenlendiğine ilişkin davacının imzasını içeren bilgilendirme formunu ibraz etmesi ve hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” şeklinde hüküm vermiş ve sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının, tazminat davasının sonucuna etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ise bu hususa ilişkin çelişkili kararlar ortaya koymuş olup bir kararında⁶⁰ “Bu durumda, mahkemece yukarıda ifade edilen mevzuat hükümleri de dikkate alınarak, poliçe kapsamı ile birlikte fırtına ve hortum klozunun değerlendirilmesi, ayrıca, poliçenin kapsamına alınmayan teminat dışı hallerin tek tek, açıkça ve tereddüte mahal vermeyecek şekilde genel ya da özel şartlar altında sayılmasının gerekli olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılması ve 1409. madde uyarınca ispat yükünün davalı sigortacı üzerinde olduğunun gözetilmesi gerekirken, poliçe hükümleri, ilgili kloz ve genel şartlar yeterince değerlendirilmek-

sizin eksik incelemeye dayalı olarak davanın reddi yönünde hüküm kurulması doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.” şeklindeki hükmüyle sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda bu hali göz önüne almayan ilk derece mahkemesinin tazminat davasının reddi yönündeki kararının bozmuştur. 11. Hukuk Dairesi bir başka kararında⁶¹ ise, “Dava, sigorta şirketinin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle tazminat istemine ilişkindir. 6102 sayılı TTK'nın 1423. maddesinde, sigortacı ve acentasının sözleşmenin imzalanmasından önceki aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmiş olup, maddenin 2. fıkrasında sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşmenin poliçedeki şartlarda yapılmış olacağı belirtilmiştir. Somut olayda; davacılar murisinin sigortalı sıfatıyla 30.12.2013 tarihli Esnaf Acil Destek Sigortası yaptırdığı, 11.01.2014 tarihinde motosiklet kazasında vefat ettiği, motosiklet kazası neticesinde rizikonun gerçekleşmesinin poliçe muafiyetleri kapsamında olduğu hususunda uyuşmazlık bulunmaktadır. Davacılar, TTK'nın 1423. maddenin 2. fıkrası kapsamında sözleşmenin inikadından sonraki yasal süre içinde murislerinin sözleşmeye itiraz ettiğini iddia ve ispat etmediğine göre açık yasa hükmü gereği sözleşmenin poliçedeki şartlara uygun olarak yapıldığının kabulü gerekir. Bu durumda, poliçe muafiyetleri kapsamında davacıların sigorta tazminatı talep edememelerinde davalı ... şirketinin kusur ve sorumluluğunun bulunmadığı göz önüne alınmaksızın, yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi isabetli olmamış, kararın davalı yararına bozulmasını gerektirmiştir.” şeklinde gerekçe göstererek sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı hareket etmesinin sigorta tazminatı talebi için haklı sebep teşkil etmediğine karar vermiştir.

Makalemize konu Yargıtay kararında da Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, netice itibarıyla

⁵⁹ Yargıtay 17. HD, 02.04.2015 T. 2014/25229 E., 2015/5264 K., <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/web adresinden> 15.08.2020 tarihinde erişildi.

⁶⁰ Yargıtay 11. HD, 20.12.2017 T., 2016/5230 E., 2017/7423 K.; aynı yönde Yargıtay 11. HD. 19.06.2017 T. 2016/1008 E., 2017/3868 K. ve Yargıtay 11.HD. 17.10.2016 T., 2016/8210 E., 2016/8157 K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/web adresinden> 15.08.2020 tarihinde erişildi.

⁶¹ Yargıtay 11. HD. 16.12.2019 T., 2019/1676 E., 2019/8202 K.; aynı yönde Yargıtay 11. HD. 22.06.2015 T., 2015/2638 E., 2015/8590 K. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/web adresinden> 15.08.2020 tarihinde erişildi.

aydınlatma yükümlülüğüne aykırılığın sonucu olarak süresi içerisinde itiraz edilmemesini de göz önüne alarak sigorta sözleşmesinin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olduğuna, tazminat talebinin TTK'ya değil, Sigortacılık Kanununa dayanılarak çıkartılan Sigorta Sözleşmesinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümlerine dayanılarak ileri sürülmesi gerektiğine hükmetmiştir. Söz konusu yargılamada yer alan ilk derece mahkemesi kararı da incelememize konu olmuş, taraflar arasındaki anlaşmada teminat kapsamında olmayan hasarı, sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranmasının sonucu olarak teminat kapsamına alması, hukuken isabetli olmamış, temyiz incelemesi sonucunda bozulmuştur. Son olarak, işbu makalede, poliçenin geçersizliğine yol açan hukuki durumun sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması değil; sigorta anlaşması ile poliçenin sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın aleyhine olarak birbirine aykırı olamayacağı kuralı oluğu vurgulanmıştır.

Netice itibariyle TTK'nın öngördüğü sisteme göre, 14 günlük süre içerisinde itiraz edilmeyen poliçe, mevcut hükümleriyle geçerli olacak; teminat kapsamında olmayan rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalı sigorta tazminatına hak kazanamayacaktır. Buna karşılık uygulamada sigortalı, aydınlatma yükümlülüğünü ihlal eden sigortacıya karşı Yönetmelik ve TMK 2 gereği uğradığı zararın tazminini dava edebilmekte ve yukarıda açıklandığı üzere mahkemeler, birbirlerinden çok farklı kararlar vermekte olup yeknesak bir uygulama hala geliştirilememiştir. Bunun da sebebi hiç şüphesiz, Kanun ile Yönetmelik hükümleri arasındaki uyumsuzluk olup bu uyumsuzluğun giderilmesi, mahkemelerden bu hususta aynı esasa dayalı kararların çıkmasına vesile olacak ve hukuk güvenliği tesis edilecektir. Bunun için kısa vadede önerimiz, açılacak davalarda tazminat talebinin TBK'nın "Borcun İfa Edilmemesi" başlıklı 112 nci maddesine dayandırılması; uzun vadede ise TTK'da gerekli düzenlemenin yapılması ve makul bir tazminata hükmetmek üzere hâkime takdir yetkisi verilmesidir.

KAYNAKÇA

- Aral Eldeleklioğlu**, İrem (2012) “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C. 18 S. 1, Y. (s. 383-403).
- Bahtiyar**, Mehmet, (2020) “Sigorta Hukukunda Tüketiciyi Aydınlatma Açıklaması”, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları 2020, (Ed. Dönmez, T., Yavuz, M., Düzgünkaya, A., Tokbaş, H.), ss.25-47, İstanbul, Aristo Yayınevi.
- Can**, Mertol, (2009) Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi.
- Çeker**, Mustafa (2013) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 6. Bası, Adana, Karahan Kitabevi.
- Doğrusöz Koşut**, Hanife (2013) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Hayat Sigortalarında Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Yapılması Anındaki Beyan Yükümlülüğünü İhlal Etmesinin Müeyyidesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.29, Sa. 4, 163-184.
- Erbaş Açıklık**, Aslıhan (2019) “Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali Halinde Sigortacının Sahip Olduğu Haklarla İlgili Bazı Sorunlar”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XXXV, Sa.2, Ss.131-168.
- Eren**, Fikret (2019) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Günay**, Barış (2019) Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara, Seçkin Hukuk Yayınları.
- Kayhan**, Şaban / **Bağcı** Ömer (2016) Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri 1. Bası, Kocaeli, Umutepe Yayınları.
- Kılıçoğlu**, Ahmet (2011) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 14. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Memiş**, Tekin (2005) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı 1: Türk Ticaret Kanunu Taslağı.
- Oğuzman** M. Kemal & **Öz**, Turgut (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, Gözden Geçirilmiş 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Özdamar**, Mehmet (2009) Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Yetkin Yayıncılık, Ankara, (Sözleşme Öncesi).
- Özdamar**, Mehmet (2010) Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü, Prof Dr. F. Öztan’a Armağan, C.II, Ankara, (Sözleşme Sonrası).
- Özdamar**, Mehmet (2013) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu”, İÜHFMC C. LXXI, S. 2, S. 347-360, (Yaptırım).
- Serozan**, Rona (2014) İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme –Ek: Uygulama Çalışmaları-, Gözden Geçirilip Genişletilmiş 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Şeker Ögüz**, Zehra & **Sevinç Kuyucu**, Aslıhan (2011) Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku: Karşılaştırmalı, Açıklamalı, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Şenocak**, Kemal (2007) Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi (2002/92/CE), Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, (s. 1055-1070), İstanbul, Çizgi Yayınevi.

Ünan, Samim (2005) “Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı 10: Türk Ticaret Kanunu Taslağı, (Düşünceler).

Ünan Samim, (2013) “Insurer’s Pre-contractual Duties to Inform and Warn/Advise”, Insurer’s Precontractual Information Duty, Sigorta Hukuku Türk Derneği (Turkish Chapter of AIDA), (s. 9-28) İstanbul (Information Duty).

Ünan, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C.I Genel Hükümler, 1. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, (Sigorta).

Yazıcıoğlu, Emine (2018) “Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü, s.391-422; Sigorta Hukuku Sempozyumları, (Ünan / Yazıcıoğlu ed.) İstanbul.

Yazıcıoğlu, Emine (2010) Sigorta Aracıları Hukuku 1, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.

Yetiş Şamlı, Kübra (2016) “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3): 3004-2977.